

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТРАНСКОРДОННИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Орловська Н. А., Степанова Ю. П.

Метою статті є виділення та аналіз стратегічних напрямів євроінтеграції у сфері протидії транскордонним кримінальним правопорушенням. Підкреслюється, що процес євроінтеграції передбачає формування загальноєвропейського безпекового простору. Саме в цьому контексті доцільно розглядати вдосконалення протидії транскордонним кримінальним правопорушенням. Інституційне забезпечення такої протидії здійснює система охорони й захисту державного кордону.

Розглянуто Угоду про асоціацію України з Європейським Союзом та встановлено, що види кримінальної активності, визначені в ній як об'єкт співпраці в антикримінальній сфері, мають ознаки транскордонності або за певних умов можуть їх набувати. Конкретизовано сутнісні кримінально-правові ознаки транскордонних кримінальних правопорушень, наявність яких визначає інституційну специфіку протидії їм.

Аналіз правового забезпечення показав, що концептуальними документами для України є Угода про асоціацію України з Європейським Союзом та Стратегія інтегрованого управління кордонами. Водночас підкреслено значення низки міжнародно-правових і національних документів у частині забезпечення прикордонної безпеки та практичної діяльності прикордонних відомств України і країн Європейського Союзу. Це дало змогу окреслити такі стратегічні напрями євроінтеграції у сфері протидії транскордонним кримінальним правопорушенням, що стосуються системи охорони й захисту державного кордону: 1) визначення спільного інструментарію співпраці (використання методології SOCTA у спільному просторі Європейський Союз – Україна); 2) узгодження правових засад протидії транскордонній злочинності; 3) співпраця у сфері протидії транскордонним кримінальним правопорушенням з урахуванням суб'єктного складу такої діяльності, важливу роль у якій відіграють як національні прикордонні відомства, так і наднаціональні органи (FRONTEX і Європол); 4) кадрове забезпечення системи охорони й захисту державного кордону відповідно до європейських стандартів.

Ключові слова: транскордонні кримінальні правопорушення, євроінтеграція, протидія, прикордонне відомство, загальноєвропейський безпековий простір.

Orlovska N. A., Stepanova Yu. P. The European integration conceptual issues in cross-border criminal offenses counteraction sphere

Strategic directions of European integration in the sphere of cross-border criminal offenses counteraction analyzing and identification are the basic purposes of suggested article. It is emphasized that the process of European integration involves the common European security space formation. In this context exactly it seems advisable to consider the cross-border criminal offenses counteraction. This activity institutional support is provided by the system of the state border protection and defense.

The Agreement on the Association of Ukraine with the European Union was reviewed and it was established that the types of criminal activity defined in it as the object of cooperation in the anti-criminal sphere have signs of cross-border or, under certain conditions, can acquire them. The essential criminal-legal features of cross-border criminal offenses are specified, the presence of which determines the institutional specificity of countering them.

The analysis of legal support showed that conceptual documents for Ukraine are the Association Agreement of Ukraine with the European Union and the Strategy of Integrated Border Management. At the same time, the importance of a number of international legal and national documents in terms of ensuring border security and practical activities of border agencies of Ukraine and the countries of the European Union was emphasized. This made it possible to outline the following strategic directions of European integration in the field of combating cross-border criminal offenses related to the system of protection and defense of the state border: 1) definition of a common toolkit for cooperation (use of the SOCTA methodology in the common space of the European Union – Ukraine); 2) harmonization of the regulatory framework for cross-border crime counteracting; 3) cooperation in the field of combating cross-border criminal offenses, taking into account the subject composition of such activities, in which both national border agencies and supranational bodies

(FRONTEX and Europol) play an important role; 4) staffing of the system of protection and protection of the state border in accordance with European standards.

Key words: cross-border criminal offenses, European integration, counteraction, state border agency, common European security space.

Постановка проблеми та її актуальність.

У виступі від 2 вересня 2022 р. Президент України зазначив, що рух України в Європейський Союз (далі – ЄС) і трансформація всередині країни – це те, що є одним із ключових елементів довгострокового захисту держави, гарантією свободи для всіх українців. Тому євроінтеграційний процес заслуговує не просто на окрему увагу до політичних, економічних, соціальних, правових аспектів, а на цілісний підхід. Невід’ємною складовою частиною такого підходу є розвиток системи охорони й захисту державного кордону України як передумова формування загальноєвропейського безпекового простору. Варто зазначити, що укладення у 2014 р. Угоди про асоціацію України з ЄС [1] та запровадження у 2017 р. безвізового режиму для громадян України, з одного боку, стали свідченням здобутків України щодо ефективної охорони частини зовнішнього кордону ЄС, а з іншого – визначили стратегію розвитку сфери охорони й захисту кордону нашої держави відповідно до європейських стандартів.

Формування загальноєвропейського безпекового простору передбачає чітке розуміння тих ризиків, якими супроводжується зближення різних політико-правових систем. Вагоме місце з-поміж складників цього процесу посідає блок антикримінального спрямування. При цьому якщо у змістовому плані (щодо основних видів кримінальної активності) загальне бачення досягається відносно швидко, то в організаційно-правовому виникають певні проблеми. Це безпосередньо стосується комплексу питань охорони та захисту державних кордонів, які розглядаються в контексті протидії транскордонній кримінальній діяльності.

Очевидно, що в умовах війни росії проти України необхідно враховувати такі моменти:

– частина території України є тимчасово окупованою, у зв’язку із чим Україна не в змозі контролювати державний кордон із російською федерацією;

– ділянки державного кордону з республікою білорусь після звільнення окупованих територій підлягають відновленню;

– Україна прагне забезпечити непорушність сухопутної та річкової ділянок державного кор-

дону з Молдовою (кандидатом у члени ЄС) та державами ЄС (Польщею, Чехією, Словаччиною, Угорщиною, Румунією), а також морської ділянки державного кордону в Чорному морі в межах відновлених шляхів морського сполучення.

З огляду на це модель загальноєвропейського безпекового простору безпосередньо включає також стратегічні напрями вдосконалення протидії транскордонним кримінальним правопорушенням. Визначення місця України в цих процесах є вкрай актуальним як для поточної та перспективної діяльності системи охорони й захисту кордону, так і для вдосконалення попереджувальної діяльності загалом у державі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Актуальні проблеми охорони й захисту державних кордонів європейських держав на законодавчому та інституційному рівні досліджували такі зарубіжні науковці: T. Wing Lo, Dina Siegel, Sharon I. Kwok, Martin Hrabalek, Marie Chene, Petrus C. Van Duynе, Nikos Passas, Gert Vermeulen та інші. З огляду на загальноєвропейські тенденції в зазначеній сфері українські вчені піддавали критичному аналізу змістовий та організаційно-правовий виміри поточних проблем і перспектив охорони й захисту державного кордону України в частині протидії транскордонній злочинності. Зокрема, у цьому напрямі відомі розвідки таких фахівців, як А.В. Балендр, Д.А. Купрієнко, Ю.Б. Курилюк, А.М. Притула, С.О. Філіппов та інші.

Водночас варто зазначити, що більшість досліджень була проведена в період, що передував агресивній війні російської федерації проти України. Крім того, без належного висвітлення залишається новітній досвід правоохоронних структур ЄС щодо напрямів діяльності та методології, яка ними застосовується, саме в контексті розуміння європейських перспектив розвитку системи охорони й захисту державного кордону України в частині протидії кримінальним правопорушенням.

З огляду на зазначене метою статті є виділення та аналіз стратегічних напрямів євроінтеграції у сфері протидії транскордонним кримінальним правопорушенням, що стосуються системи охорони й захисту державного кордону, як складової частини формування загальноєвропейського безпекового простору.

Виклад основного матеріалу. Аналіз Угоди про асоціацію України з ЄС [1] – базового документа, який визначає стратегічні засади співпраці України з ЄС, зокрема й у частині забезпечення прикордонної безпеки, – дає підстави для виділення такого самостійного напрямку, як охорона

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

кордонів із метою протидії транскордонній злочинності.

Вбачається, що зазначену мету не варто трактувати у вузькоправоохоронному контексті. Кримінальна діяльність, особливо в її організованих формах, є вагомим чинником, що впливає на соціально-економічні та політичні процеси в будь-якій країні, зокрема може загрожувати національній безпеці. У цьому плані транскордонні кримінальні правопорушення перетворюються на фактор уже субрегіонального рівня, адже ці діяння як частина тіньового бізнесу створюють реальну загрозу національній безпеці. Наприклад, за результатами застосування Європол (Європейським поліцейським управлінням) методології SOCTA у 2021 р. було доведено інвестування мільярдів євро незаконних прибутків, отриманих організованою злочинністю в ЄС, у легальну економіку ЄС [2].

Тому цілком обґрунтовано у ст. 2 Закону України «Про державний кордон України» наголошується на безпековому вимірі охорони й захисту державного кордону України. Додатковим аргументом на користь такого бачення можна вважати питання транскордонного співробітництва [3], тим більше, що ще в 1993 р. Україна приєдналася до Європейської рамочної конвенції про транскордонну співпрацю між територіальними громадами або властями. Крім того, було ухвалено Закон України «Про транскордонне співробітництво», який інтерпретував положення міжнародного документа з урахуванням національних об'єктно-суб'єктних особливостей такого співробітництва.

Однак Угода про асоціацію України з ЄС пропонує новий рівень співпраці в антикримінальній сфері у плані формування загальноєвропейського безпекового простору. Так, у змісті Угоди про асоціацію України з ЄС окреслено, що співробітництво сторін угоди у сфері протидії кримінальній протиправності спрямоване на такі її види:

- 1) розповсюдження зброї масового знищення, супутніх матеріалів та засобів їх доставки (ст. 11);
- 2) незаконну торгівлю зброєю (ст. 12);
- 3) кримінальні правопорушення терористичного спрямування (ст. ст. 13, 20, 23);
- 4) незаконне переправлення осіб через державний кордон (ст. 16);
- 5) торгівлю людьми (ст. 16);
- 6) відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 20);
- 7) незаконний обіг наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин (ст. 21);
- 8) кримінальні правопорушення, які вчиняються організованими злочинними угрупованнями (ст. 22);
- 9) корупційні правопорушення (ст. 22) [1].

Очевидно, що кожен із зазначених видів кримінальної активності має ознаки транскордонності або за певних умов може набувати цих ознак.

Відповідно, кримінально-правовими ознаками транскордонного кримінального правопорушення можна вважати вчинення діяння в одній державі з наступним настанням наслідків в іншій державі, а також переміщення певного товару (предмета) / правопорушника / потерпілого (наприклад, у випадках торгівлі людьми) через кордон. Це відносно стабільна сукупність злочинів, що зачіпають інтереси держав, які мають спільні кордони. Відповідно, інституційна протидія транскордонній злочинності, яка включає координацію діяльності правоохоронних органів різних країн для виявлення факту діяння, його розкриття та організації кримінального переслідування, є прямо зумовленою цими кримінально-правовими ознаками [4, с. 118].

З огляду на це можна погодитися з думкою, що протидія транскордонній злочинності є наднаціональною кримінологічною проблемою, розв'язання якої є частиною не тільки внутрішньої, а й зовнішньої політики держави [5, с. 34]. І якщо всередині ЄС практика тісного співробітництва у сфері протидії злочинності є усталеною [6], то Україна має приєднатися до цієї діяльності, перейнявши провідні форми та методи протидії транскордонній злочинності. Вбачається, що таке приєднання передбачає реалізацію зусиль у межах чотирьох стратегічних напрямів, які розглянемо далі.

1. *Визначення спільного інструментарію співпраці, насамперед щодо предметної сфери – визначення кола тих правопорушень, з приводу яких здійснюється взаємодія, а також її суб'єктного складу.* У цьому контексті важливим є спільне бачення концептуального плану такої співпраці на основі стратегічного прогнозування злочинності загалом і транскордонної організованої злочинності зокрема. Так, європейська правоохоронна практика пропонує основний інструмент, який застосовується із цією метою, – методологію SOCTA (Serious and Organised Crime Threat Assessment). Ним користується Європол для формування аналітичних висновків, на основі яких визначають політичні пріоритети, стратегічні цілі та оперативні плани дій ЄС. Європол використовує змішаний підхід, який включає методи якісного й кількісного аналізу та набір чітко визначених показників [2]. Спроби впровадження цієї методики в Україні здійснювалися, однак фахівці оцінили ці намагання як такі, що не привели до очікуваного результату [7]. 26 січня 2022 р. Кабінет Міністрів України створив Міжвідомчу робочу групу з питань координації запровадження системи оцінки SOCTA Україна, а також затвердив Положення про Міжвідомчу робочу групу та Порядок збирання й узагальнення інформації та здійснення оцінювання загроз організованої злочинності та тяжких злочинів відповідно до системи

оцінки SOCTA [8]. Так, у п. 8 ст. 2 цього порядку визначені уповноважені органи, що беруть участь в оцінюванні загроз організованої злочинності та тяжких злочинів. Щодо транскордонної злочинності цей функціонал покладено на Державну прикордонну службу України, представник якої входить до Міжвідомчої робочої групи.

Міністерство внутрішніх справ України надсилає до Європолу проєкт оцінювання загроз для врахування під час розроблення європейської політики протидії організованій злочинності та тяжким злочинам (п. 42 Порядку збирання й узагальнення інформації та здійснення оцінювання загроз організованої злочинності та тяжких злочинів відповідно до системи оцінки SOCTA). Однак з огляду на перспективи членства України в ЄС вбачається доцільним обговорювати запровадження підготовки звіту SOCTA для спільного простору ЄС – Україна.

Варто зазначити, що ще у 2019 р. була ухвалена Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 р. [9], яка зачіпає питання взаємодії суб'єктів інтегрованого управління кордонами, які представляють різні держави. Зокрема, у завданні 2 йдеться про вдосконалення співпраці під час проведення аналізу ризиків із FRONTEX (Європейським агентством з охорони зовнішніх кордонів країн – членів ЄС), яке є відповідальним за координацію діяльності їх національних прикордонних служб та взаємодію з прикордонними інституціями держав, що не є членами ЄС. Використання методології SOCTA стає перспективним інструментом кримінологічного аналізу транскордонної протиправної діяльності та аналізу кримінальних ризиків для підвищення ефективності охорони й захисту суміжних ділянок кордону України та ЄС. Тому ця методологія широко використовується власне FRONTEX, а також є затребуваною у співпраці із зовнішніми партнерами.

2. *Принципово важливим є узгодження правових засад протидії злочинності – адаптація законодавства України у сфері функціонування кордонів до правової системи ЄС (acquis ЄС),* тобто йдеться про гармонізацію нормативно-правової бази України із загальноєвропейськими стандартами.

В Угоді про асоціацію України з ЄС закладено, що співробітництво має здійснюватися на основі принципів, закладених у міжнародних конвенціях та деяких інших документах, що стосуються певної сфери протидії злочинності [1]. Тому не втрачає своєї важливості завдання належної імплементації норм глобальних міжнародних документів, які визначають матеріальні та процесуальні інструменти протидії організованій злочинності.

Так, співробітництво в питаннях, що стосуються протидії незаконному обігу наркотиків,

здійснюється на спільно погоджених принципах, які відповідають міжнародним конвенціям у цій сфері, при цьому з огляду на Політичну декларацію та Декларацію ООН про керівні принципи скорочення попиту на наркотики 1998 р. (ст. 21 Угоди про асоціацію України з ЄС [1]). Що ж до протидії тероризму, то необхідно враховувати Глобальну контртерористичну стратегію ООН 2006 р.; у разі здійснення превентивної політики щодо нелегальної міграції – положення Конвенції ООН про статус біженців 1951 р. та Протоколу щодо статусу біженців 1967 р.

Водночас основою співробітництва України та ЄС щодо протидії транскордонним кримінальним правопорушенням є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. та три додаткові протоколи до неї (ч. 4 ст. 22 Угоди про асоціацію України з ЄС [1]).

Важливою вимогою цієї конвенції є криміналізація суспільно небезпечних діянь, які мають транснаціональний характер і вчинені за участю організованої злочинної групи (ст. ст. 5, 6, 8, 23). Законодавство про кримінальну відповідальність України зазнало значного впливу саме внаслідок упровадження цих вимог, зокрема щодо встановлення кримінальної відповідальності за низку діянь (ст. ст. 149, 201, 209, 209-1, 258 – 258-5, 305, 332, 439, 440 Кримінального кодексу України), запровадження сукупності корупційних кримінальних правопорушень (примітка до ст. 45 Кримінального кодексу України), вчинення яких унеможлиблює застосування заохочувальних кримінально-правових приписів, тощо.

Окрім того, положення Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності унормовують питання взаємної правової допомоги держав-учасниць у кримінальних процесуальних відносинах (ст. 18).

Складовою частиною правового регулювання протидії транскордонним правопорушенням є також належне нормативно-правове забезпечення охорони й захисту державного кордону та регламентація діяльності суб'єктів інтегрованого управління кордонами. Власне, Стратегію інтегрованого управління кордонами [9] й було розроблено на виконання національних зобов'язань з імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС, тобто як документ євроінтеграційного спрямування.

3. *Практична співпраця щодо протидії транскордонним кримінальним правопорушенням повинна враховувати особливості її суб'єктного складу.* З огляду на це необхідно вирізняти співпрацю:

– з ЄС (правове оформлення угод про поглиблення співпраці, прийняття певних стратегічних рішень, розвиток інфраструктури та матеріально-

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

технічної бази для інтегрованого управління кордонами [10] тощо);

– з державами – членами ЄС, які межують з Україною (співпраця щодо спільного прикордонного контролю, організація спільної оперативної охорони державного кордону та обміну інформацією в контактних пунктах пропуску [11], розслідування транскордонних кримінальних правопорушень, проведення оперативних заходів, кримінальне переслідування);

– з державами – членами ЄС, які не межують з Україною (співпраця щодо розслідування транскордонних кримінальних правопорушень, проведення оперативних заходів, кримінальне переслідування);

– з правоохоронними інституціями ЄС, а саме FRONTEX та Європолом.

Прикладом довготривалої системної співпраці України з ЄС є реалізація з грудня 2019 р. проєкту «Підтримка ЄС у зміцненні інтегрованого управління кордонами в Україні» (EU support to strengthening integrated border management in Ukraine – EU4IBM), який фінансується ЄС та втілюється Міжнародним центром із розвитку міграційної політики (ICMPD). Цей центр створено з метою виявлення та усунення прогалин у впровадженні реформ, спрямованих на наближення системи управління державним кордоном України до стандартів і кращих практик інтегрованого управління кордонами ЄС; сприяння взаємодії суб'єктів інтегрованого управління кордонами; покращення комунікації з громадськістю, заохочення заходів протидії корупції в довгостроковій перспективі. У ході реалізації зазначеного проєкту забезпечується унікальне поєднання надання якісних послуг органами управління кордонами та забезпечення високого рівня безпеки й протидії транскордонній злочинності [12].

4. *Важливе кадрове забезпечення системи охорони та захисту державного кордону, що охоплює належну підготовку прикордонників відповідно до стандартів ЄС.* Якщо деяким іншим сферам суспільно-державної діяльності членів ЄС притаманна певна автономність, то забезпечення охорони кордонів ЄС потребує зосередження зусиль усіх держав: як тих, чий кордон співпадають із межами Шенгенської зони, так і тих, яких оточують лише держави – члени ЄС. Це зумовлює необхідність функціонування такої системи підготовки фахівців з охорони кордону, яка забезпечувала би ефективну охорону кордонів ЄС, можливість проведення спільних операцій (спільне патрулювання, прикордонні перевірки) фахівців з охорони кордону держав – членів ЄС, їх взаємодію з персоналом FRONTEX, мобільність, інтероперабельність, дотримання професійних та етичних стандартів на основі Кодексу пове-

дінки FRONTEX, порівнюваність і сумісність кваліфікацій тощо [13].

На сьогодні підготовка фахівців з охорони кордону у країнах ЄС відбувається відповідно до загальноєвропейських уніфікованих стандартів, основними з яких вважаються уніфіковані програми підготовки та Галузева рамка кваліфікацій сфери охорони кордонів країн ЄС.

У процесі впровадження європейських стандартів підготовки фахівців з охорони державного кордону в Україні необхідно враховувати вимоги щодо професійної підготовки персоналу прикордонних відомств країн ЄС, визначені в Регламенті Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/399 від 9 березня 2016 р. про Кодекс Союзу щодо правил, які регулюють рух осіб через кордони (Шенгенський кодекс про кордони) [14], а саме:

– профільність підготовки фахівців з охорони кордону;

– організацію їх підготовки на основі спільних програм, встановлених і розроблених FRONTEX;

– проходження спеціальної підготовки для виявлення ситуацій, до яких залучено вразливих осіб, зокрема жертв торгівлі людьми, та реагування на такі ситуації.

Загалом вбачається, що реалізація зазначених стратегічних напрямів є необхідною для формування загальноєвропейського безпекового простору в частині, що стосується протидії транскордонній кримінальній діяльності, адже вони дають можливість підвищити ефективність охорони й захисту зовнішніх кордонів ЄС.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дало змогу сформулювати певні узагальнення й висновки.

По-перше, процес євроінтеграції передбачає формування загальноєвропейського безпекового простору, саме в цьому контексті доцільно розглядати вдосконалення протидії транскордонним кримінальним правопорушенням. Інституційне забезпечення такої протидії здійснює система охорони й захисту державного кордону.

По-друге, Угода про асоціацію України з ЄС є стратегічним документом, що визначає пріоритети протидії транскордонній злочинності через окреслення кола кримінальних правопорушень, які володіють спільними специфічними кримінально-правовими ознаками.

По-третє, стратегічними напрямками протидії транскордонним кримінальним правопорушенням у контексті євроінтеграційних процесів пропонується вважати такі: 1) визначення спільного інструментарію співпраці; 2) узгодження правових засад протидії транскордонній злочинності; 3) співпрацю у сфері протидії транскордонним кримінальним правопорушенням з урахуванням суб'єктного складу такої діяльності; 4) кадрове

забезпечення системи охорони та захисту державного кордону.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : міжнародний документ від 27 червня 2014 р. (ратифікований із заявою Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 25.11.2022).

2. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). *Europol* : website. 2021. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report> (дата звернення: 25.11.2022).

3. Орловська Н.А. Транскордонне співробітництво у механізмі формування безпекового середовища. *Проектування безпекового середовища громад* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Маріуполь, 2 липня 2021 р. / ДонДУВС. Київ : ВАІТЕ, 2021. С. 299-302.

4. Orlovska N.A., Stepanova Yu.P. Cross-border Crimes: Problems of Definition and Features (Ukrainian Criminal Law Experience). *Krakowskie Studia Malopolskie*. 2021. № 2(30). P. 110-124.

5. Філіппов С.О. Кримінологічні засади протидії транскордонній злочинності : дис. ... докт. юрид. наук. Дніпро, 2019. 562 с.

6. Draft Council Conclusions on the creation and implementation of a EU policy cycle for organised and serious international crime / Council of the European Union. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15358-2010-INIT/en/pdf> (дата звернення: 25.11.2022).

7. Користін О.Є., Свиридчук Н.П. Національні реалії впровадження методології Європолу «СОСТА». *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 109-114.

8. Деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки СОСТА Україна : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 2022 р. № 59 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2022).

9. Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-p/find?text=%E7%EB%EE%F7#Text> (дата звернення: 25.11.2022).

10. Європейський Союз підсилює спроможність Державної прикордонної служби України в питаннях спостереження за кордоном. *Представництво Європейського Союзу в Україні* : вебсайт. 2022. 19 вересня. URL: <https://cutt.ly/N1xjVHA> (дата звернення: 25.11.2022).

11. Європейська інтеграція. *Державна прикордонна служба України* : вебсайт. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/Ugodi-mizh-Ukrainoyu-ta-S> (дата звернення: 25.11.2022).

12. EU support to strengthening integrated border management in Ukraine. *International Centre for Migration Policy Development* : website. URL : <https://www.icmpd.org/our-work/projects/eu-support-to-strengthening-ibm-in-ukraine-eu4ibm> (дата звернення: 25.11.2022).

13. Балендр А.В. Професійна підготовка фахівців з охорони кордону в країнах Європейського Союзу: теорія і практика : монографія. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2020. 504 с.

14. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/399 від 9 березня 2016 року про Кодекс Союзу щодо правил, які регулюють рух осіб через кордони (Шенгенський кодекс про кордони) : міжнародний документ від 9 березня 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-16#Text (дата звернення: 25.11.2022).

Орловська Н. А.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального
і адміністративного права
Одеського національного морського університету

Степанова Ю. П.,
кандидат юридичних наук, старший дослідник,
заступник начальника науково-дослідного відділу
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького